

№ 142

**Протокол допиту Володимира Чехівського
від 10 жовтня 1929 р.**

1929 року Х–10, я, нижчепідписаний, показав:

1. На запитання, що мені відомо про стосунки між емігрантськими українськими протирадянськими колами і колами протирадянськими на Радянській Україні, відповідаю. Відомості про емігрантські українські протирадянські кола, їх діяльність проходила в більшості через пресу, журнали. Крім того відомості давали емігранти, що вертались, як амнестовані. Так, П. ГОРДОВСЬКИЙ, прибувши з Польщі на Україну 1923 р., оповідав мені про фальшиві підбальорування еміграції петлюровськими верховодами, що сіяли сподіванки, то на Польщу і Румунії, то на Англію і т. інш., викривав політичний розклад еміграції, відначав піднесення настрою до повернення і визнання Радянської Влади. 1927 р. повернувся Андр[ій] НІКОВСЬКИЙ. На вечірці у Л. СТАРИЦЬКОЇ-ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ він оповідав про українську еміграцію. Він казав, що еміграція в більшості дезорієнтована і віддана своїм власним життєвим справам, але що угруповання є й тримаються, переформовуються. Залишаються угруповання гетьманського напрямку й угруповання у.-н.рівські. У.-н.рівські угруповання виявляли організаційні намагання, мали наради, вишукуючи зміцнення свого становища за кордоном після того, як з'ясувалась ефемерність надій на скору допомогу держав Заходу. На моє запитання, як скінчилась умова, що її було складено між урядом Петлюри і урядом Пілсудського ще 1919 р. НІКОВСЬКИЙ оповів, що після інтернування в Польщі решти у.-н.рівських військових частин Петлюра питав Пілсудського: «Що сталось?» «Пан Пілсудський обдурив нас?» На те Пілсудський відповів: — «Прошу пане, то не Пілсудський, а Польша». (Себто польське громадянство, що поставилось проти умови з Петлюрою). 1926 р. на першій нараді «СВУ» С. О. ЄФРЕМОВ в своїй промові інформував про закордонні українські політичні справи. Він оповідав про Празьку українську емігрантську політичну нараду. За його словами незадовго до [мо]менту його промови в Празі відбулась нарада діячів з різних партій, українських і безпартійних. Між іншими були на нараді у[країнські] с[оціал-] д[емократи] МАЗЕПА, ФЕДЕНКО, Ан[дрій] ЛЕВИЦЬКИЙ, здається, М. ПОРШ і Ол. ЛОТОЦЬКИЙ, Ол. ШУЛЬГІН. Кого ще С. О. ЄФРЕМОВ називав, зараз не пригадую. На Празькій нараді ухвалене було утворити й було утворено позапартійне українське поєднання з метою відтворення УНР. На чоло поєднання поставлено було Анд[рія] ЛЕВИЦЬКОГО. Празька нарада визнала, що останнього часу є слушною орієнтація на внутрішні сили України, і що лише після піднесення й організації внутрішніх сил стане можливим використати і міжнародні сили.

З останніх, здається, за інформацією С. ЄФРЕМОВА. Празька нарада продовжувала орієнтацію на Польщу. Промовець інформував, що він одержав вищенаведені відомості з свого закордонного листування, що він і далі матиме листування з закордоном. Не пригадую, чи зазначав ЄФРЕМОВ, з ким листується і яким способом.

2. На запитання, як відбулася нарада у В. ДУРДУКІВСЬКОГО з приводу моєї інформації про 2-й всеукр[аїнський] цер[ковний] собор і як я оповідав про цю нараду Мик[олі] ЧЕХІВСЬКОМУ, показую. На нараді були присутні С. ЄФРЕМОВ, В. ДУРДУКІВСЬКИЙ, М. ЗАГРНЯ, здається, Л. СТАР[ИЦЬКА]-ЧЕРНЯХІВСЬКА. Під час інформації всі згадані особи давали запитання, що їх звести до таких висловів: «як могло статись під вашим головуванням, що звільненням скривдили і образили мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО, якого всі люблять? Чи не була ухвала собору про звільнення митрополіта В. ЛИПКІВСЬКОГО актом догодження урядовому представництву? Чи не відіб'ється звільнення мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО на відході від церкви багатьох?» В своїй інформації я висвітлив, що ухвала собору про звільнення мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО є наслідком виступів мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО нецерковного а політичного характеру, виступів, що їх церква не могла через поступовання самого мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО реабілітувати перед Державною Владою, що ці виступи й унеможливили продовження митрополітанського керівництва мітр. В. ЛИПКІВСЬКОГО. Далі я переказав хід соборних дій так, як це записано в протоколах собору. В решті зазначив, що обрання нового митрополіта Мик[оли] БОРЕЦЬКОГО, на мою думку, задовольнили вірну людність, виключення не мають значення. Присутні питали про нового митрополіта, про його освіту. Я подав відомості. Загальне вражіння від наради у мене залишилось таке: у присутніх до моєї інформації було незадоволення переминою митрополітів, вони винували й мене за сприяння цій переміні, але після інформації те незадоволення притихло і змінилось вичікуванням дальшого виявлення подій. Я ж був незадоволений з того, що мої бесідники упереджено підійшли до справи 2-го всеукр[аїнського] церк[овного] собору. При зустрічі я й переказав Мик[олі] ЧЕХІВСЬКОМУ і про розмову на нараді, і про свій настрій. Як я назвав нараду, не пригадую. Здається, казав, що мав розмову у старих громадян. Напевне пригадую, що згадану нараду я не називав нарадою «СВУ».

Володимир Чехівський

Допитував /ДЖАВАХОВ/

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098, т. 46, арк. 12-14.
Оригінал. Машинопис.*